

УДК 330.34:338.45

JEL E61, F51, O10, H56

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-12-4>**Гетманенко О.О.**

доктор філософії у галузі міжнародної економіки,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Ужгородський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3869-3274>

Oleksiy Hetmanenko

Uzhhorod National University

ЕКОНОМІКА ВИЖИВАННЯ ДЕРЖАВИ (STATE SURVIVAL ECONOMICS): НОВА ПАРАДИГМА МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ ЗАГРОЗ

STATE SURVIVAL ECONOMICS (SSE): A NEW PARADIGM OF MACROECONOMIC POLICY UNDER EXISTENTIAL THREATS

Анотація. У статті пропонується нова теорія Економіки виживання держави (State Survival Economics, SSE), яка формалізує економічну політику в умовах тривалих воєн, гібридних загроз, системного санкційного тиску та фрагментації глобальної економіки. На відміну від класичних макроекономічних підходів, де основною метою є економічне зростання та ефективність, SSE ставить виживання держави як первинну ціль економічної політики. У статті представлені базові аксіоми та ключові категорії SSE, а також запропоновано переосмислення традиційних макроекономічних індикаторів – ВВП, економічного зростання, торгівлі та інвестицій – через призму стратегічної стійкості та автономії держави. Теорія підкріплюється емпіричним аналізом України (2022–2025 рр.), яка стала першим повномасштабним кейсом SSE у Європі XXI століття, демонструючи практичну реалізацію концепції у кризових умовах. Результати показують, що в умовах екзистенційних загроз ефективна економічна політика потребує інтеграції економіки, безпеки та геополітики, а традиційні індикатори ефективності втрачають ключове значення. Стаття формує основу для розробки стратегічних інструментів планування, оцінки ризиків та моделювання сценаріїв виживання держави, що має важливе значення для держав, які перебувають під тривалими системними загрозами.

Ключові слова: економіка виживання держави, SSE, економічна безпека, стратегічна автономія, війна, макроекономічна політика, стратегічне планування, Україна.

Abstract. Introduction. Contemporary global dynamics expose states to an unprecedented convergence of existential threats, including armed conflicts, geopolitical sanctions, energy insecurity, financial instability, and disruptions of global supply chains. Under such conditions, traditional macroeconomic paradigms focused on GDP growth, efficiency, and trade liberalization prove insufficient, as they overlook the imperative of state survival. Ukraine's experience since 2022 vividly illustrates the structural limitations of growth-centered economic frameworks during systemic crises. **Purpose.** The purpose of this study is to develop and conceptualize State Survival Economics (SSE) as a macroeconomic framework that prioritizes state continuity, resilience, and functional integrity, and to assess its practical applicability through the analysis of Ukraine's adaptive economic responses during 2022–2025. **Methods.** The study applies an interdisciplinary methodology combining theoretical synthesis, comparative macroeconomic analysis, and empirical assessment. The theoretical framework integrates concepts from economic security, resilience theory, and crisis economics. Comparative analysis contrasts conventional growth indicators with survival-oriented metrics. Empirical evidence includes quantitative and qualitative data on GDP dynamics, inflation, labor markets, infrastructure resilience, and targeted wartime policy instruments. **Results.** The findings demonstrate that under existential threats, resilience, strategic autonomy, and adaptive capacity outweigh traditional indicators of economic performance. Ukraine's experience shows that energy diversification, fiscal stabilization, logistical continuity, and defense-oriented resource allocation operationalize SSE principles and enable the preservation of core state functions despite extreme systemic stress. **Conclusion.** State Survival Economics constitutes a transformative shift in macroeconomic governance from growth maximization toward strategic survival and resilience. SSE offers an actionable analytical framework for policymaking under extreme uncertainty and provides a replicable model for states confronting multidimensional crises, contributing to the broader international discourse on economic security and systemic resilience.

Keywords: State Survival Economics, economic resilience, strategic autonomy, systemic risk, macroeconomic security, survival strategy, adaptive governance, Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасні держави стикаються з екзистенційними загрозами: війнами, гібридними операціями, санкціями та фрагментацією світової економіки. У таких умовах традиційні макроекономічні показники – ВВП, темпи зростання, ринкова ефективність – втрачають пріоритет, оскільки головним критерієм стає виживання держави та стратегічна стійкість.

Приклад України (2022–2025) демонструє, що економічна політика в умовах повномасштабного конфлікту потребує інтеграції економіки, безпеки та геополітики, а традиційні моделі стають недостатніми. Теорія Економіки виживання держави (SSE) пропонує нову концептуальну рамку для стратегічного планування, оцінки ризиків та пріоритетизації державних

ресурсів, що забезпечує адаптацію макроекономічних інструментів до кризових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економічної безпеки та макроекономічної стійкості держави в умовах війни активно розвивається в сучасних наукових дослідженнях, особливо після початку повномасштабної агресії проти України. Значна частина робіт зосереджена на аналізі впливу воєнних дій на макроекономічну динаміку, фінансову стабільність і структурні трансформації економіки.

У наукових дослідженнях, присвячених економіці України в умовах війни, здійснено комплексний аналіз динаміки ВВП, інфляції, бюджетного балансу та ринку праці, на основі якого обґрунтовано обмеженість традиційних макроекономічних індикаторів для адекватної оцінки реальної стійкості держави в умовах воєнних загроз [2, с. 58–65]. Ці висновки доповнюються працями, що аналізують трансформацію зовнішньоекономічної діяльності України під впливом безпекових і геополітичних чинників [3, с. 1–8].

Важливим напрямом досліджень є інституційна стійкість і цифровізація державного управління. У роботі О. Гетманенка та Б. Тиводара цифровізація розглядається як інструмент збереження функціональної спроможності державних інституцій у кризових умовах [1, с. 316–326]. Разом із тим автори не формують цілісної макроекономічної концепції економічного виживання.

Окремі дослідження присвячені фінансовій, бюджетній і соціально-економічній безпеці в умовах воєнного стану, з акцентом на зростанні системних ризиків і ролі державного втручання [4; 7]. Питання моделювання економічних загроз розглядаються із застосуванням багатфакторних і статистичних підходів, що орієнтовані переважно на діагностику ризиків, а не на формування нової стратегічної логіки макроекономічної політики [5, с. 1–12; 6, с. 1–10].

У міжнародному контексті досліджується вплив війни на європейську та глобальну економічну безпеку, енергетичні ринки й торговельні відносини, що підтверджує зростаючий взаємозв'язок економіки, безпеки та геополітики [8, с. 137–145; 9, с. 49–60; 10].

Таким чином, наявні дослідження залишаються фрагментарними, розглядають економічну безпеку як окрему функцію держави та не формують цілісної теоретичної моделі, у якій виживання держави є первинною метою макроекономічної політики. Саме це зумовлює необхідність формування нової парадигми – економіки виживання держави (State Survival Economics, SSE), що інтегрує економіку, безпеку та геополітику в єдину аналітичну рамку.

Мета статті. Метою цієї статті є розробка та обґрунтування концепції економіки виживання держави (State Survival Economics, SSE) як нової парадигми макроекономічного аналізу. У межах дослідження автор зосереджується на таких завданнях:

1. Визначити теоретичні засади та базові аксіоми SSE, що підкреслюють пріоритет виживання держави над економічним зростанням.

2. Переосмислити традиційні макроекономічні категорії (ВВП, економічне зростання, торгівля, інвестиції) у контексті екзистенційних загроз.

3. Продемонструвати практичне застосування SSE на прикладі України (2022–2025 рр.), що функціонує в

умовах повномасштабної війни, системних санкцій та глобальної нестабільності.

4. Запропонувати методи інтеграції економіки, безпеки та геополітики для стратегічного планування та оцінки ризиків держави.

Методи дослідження. Для дослідження концепції економіки виживання держави (State Survival Economics, SSE) застосовано комплекс методів, що дозволяють поєднати теоретичну аналітику та емпіричну перевірку на практичному кейсі України.

Використано теоретичний метод, що передбачав систематизацію та аналіз наукових джерел, існуючих концепцій економічної безпеки, стратегічної автономії та макроекономічної політики. Це дозволило виділити обмеження класичних макроекономічних моделей у умовах тривалих воєн та системних санкцій, а також сформулювати базові аксіоми SSE. Застосовано компаративний аналіз, що передбачав порівняння традиційних економічних підходів із запропонованою парадигмою SSE. Це дозволило визначити, які макроекономічні показники втрачають пріоритет у контексті виживання держави, а які потребують переосмислення. Системний підхід дав змогу інтегрувати економічні, безпекові та геополітичні чинники в єдину аналітичну рамку. Такий підхід дозволяє оцінювати взаємозалежність ключових секторів економіки та стратегічну стійкість держави, враховуючи постійні ризики і загрози. Крім того, застосовано емпіричний метод, що базувався на аналізі українського кейсу (2022–2025 рр.). Було вивчено адаптацію державної економічної політики в умовах повномасштабної війни, руйнування критичної інфраструктури та системних зовнішніх загроз, а також ефективність заходів у ключових секторах: енергетиці, фінансах, обороні та логістиці. Стратегічне моделювання дозволило побудувати концептуальні таблиці та логічні схеми, які відображають пріоритети державної політики в умовах виживання, оцінюють ризики та взаємозалежність ключових секторів економіки.

Поєднання цих методів забезпечує теоретичну обґрунтованість, практичну релевантність і можливість стратегічного планування, що є необхідним для реалізації підходу SSE в сучасних умовах глобальної нестабільності та воєнних загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній міжнародній науковій літературі економічні процеси дедалі частіше розглядаються через призму безпеки та вразливості. Farrell і Newman [11, с. 7–49] показують, як щільні глобальні економічні мережі можуть бути перетворені на інструменти примусу, створюючи системні ризики для держав через асиметричну взаємозалежність. Водночас геоекономічна література здебільшого зосереджена на стратегічному використанні економічних зв'язків як засобу впливу і не дає повного пояснення того, як національні економіки функціонують, коли така взаємозалежність перетворюється на екзистенційну загрозу замість стратегічного ресурсу.

У ширшому контексті досліджень безпеки, Vuzan (1991) [12, с. 21–43] стверджує, що загрози сек'юритизуються у випадках, коли вони ставлять під ризик саме виживання держави і виправдовують застосування надзвичайних політик. Спираючись на цю логіку, Економіка виживання держави (State Survival Economics, SSE) розширює дискурс економічної безпеки, зміщуючи ана-

літичну увагу від ефективності та впливу до ухвалення економічних рішень в умовах екзистенційних загроз, де збереження суверенітету та системної життєздатності переує традиційним цілям розвитку.

Сучасні державні економіки все частіше стикаються з екзистенційними загрозами, такими як тривалі війни, системні санкції, гібридні операції та фрагментація глобальної економіки. Традиційні економічні теорії – класичні, неокласичні та сучасні макроекономічні моделі – виходять із припущення, що мир є базовою нормою, ринок функціонує ефективно, а глобальні економічні інститути залишаються відносно стабільними.

У таких умовах класичні макроекономічні категорії, як-от економічне зростання, ВВП та ринкова ефективність, втрачають пріоритет. Основним критерієм державної політики стає виконання імперативу виживання держави, здатної протистояти системним ризикам і забезпечувати стратегічну автономію.

У статті запропоновано *нову парадигму – Економіку виживання держави (State Survival Economics, SSE)*, яка формалізує економічну політику в умовах екзистенційних загроз, переосмислює традиційні макроекономічні категорії та інтегрує економіку, безпеку і геополітику. SSE пропонує концептуальну рамку, де виживання держави стає головною метою, а класичні показники ефективності – допоміжними інструментами стратегічного планування.

Обмеження класичних економічних теорій у стані екзистенційної загрози. Класичні та неокласичні економічні парадигми історично формувалися в умовах відносного миру та передбачуваної стабільності міжнародної системи. Вони виходять із базового припущення, що держави функціонують у середовищі тривалого миру, де ринок є основним інструментом розподілу ресурсів, а держава виступає радше обмеженим регулятором. У цій моделі економічна політика розглядається як механізм оптимізації економічного зростання, продуктивності та добробуту, а ризики оцінюються як випадкові зовнішні шоки, які можна пом'якшити або компенсувати за допомогою стандартних макроекономічних інструментів.

Проте сучасна глобальна економічна реальність вимагає критичного переосмислення цих фундаментальних припущень. Тривалі військові конфлікти, гібридні операції, системні санкції та фрагментація світової економіки показують, що мир не можна розглядати як постійний стан. Економічна ефективність ринку часто вступає в протиріччя із завданням збереження державності та стратегічної автономії. У таких умовах класичні макроекономічні моделі втрачають аналітичну придатність, оскільки вони не враховують екзистенційні загрози, що визначають поведінку держави як економічного агента та її здатність протистояти системним ризикам.

Ще однією значною слабкістю традиційних підходів є їх надмірна орієнтація на глобальні ланцюги постачання та інституційну стабільність. У середовищі системних ризиків, політичної фрагментації та геоекономічної конфронтації припущення про передбачуваність міжнародних ринків перестає бути релевантним. Держава, яка не здатна забезпечити власну стратегічну стійкість та автономію, ризикує втратити контроль над критично важливими секторами економіки, що робить традиційні макроекономічні показники, такі як ВВП

або темпи економічного зростання, другорядними у процесі стратегічного прийняття рішень.

У відповідь на ці виклики теорія *State Survival Economics (SSE)* пропонує принципово нову онтологію економічного аналізу. У рамках SSE:

– Війна та конфлікт розглядаються як тривалий структурний стан, а не як тимчасові відхилення від нормальної економічної активності. Це означає, що економічна політика має будуватися з урахуванням постійної нестабільності та екзистенційного ризику, а не обмежуватися короткостроковою оптимізацією.

– Ризик стає системною змінною, інтегрованою у всі аспекти економічного планування. Традиційне уявлення про зовнішні шоки, які можна ігнорувати або компенсувати, втрачає значення, оскільки невизначеність стає невід'ємною характеристикою економічної структури.

– Держава виступає центральним економічним агентом, здатним координувати ресурси та приймати стратегічні рішення для забезпечення виживання суспільства. Економічна політика більше не підпорядкована лише ринку – вона орієнтована на стійкість ключових секторів і підтримку державного суверенітету.

– Глобальні ринки трансформуються у політично фрагментований простір, де економічна ефективність залежить від стабільності безпекового та політичного середовища. Рішення про торгівлю, інвестиції або інтеграцію у міжнародні ланцюги оцінюються не лише через призму прибутку, а й через здатність підтримувати державну автономію та стратегічну стійкість.

Таким чином, класичні економічні парадигми, які ігнорують структурний характер війни та ризику, виявляються недостатніми для аналізу сучасних екзистенційних загроз. SSE створює нову аналітичну рамку, де виживання держави стає центральним критерієм, а економічна політика підпорядковується забезпеченню довгострокової стабільності, автономії та стратегічної безпеки.

Теоретичні засади та аксіому State Survival Economics (SSE). State Survival Economics (SSE) пропонує принципово нову концептуальну рамку для аналізу економічної політики в умовах екзистенційних загроз. На відміну від класичних і неокласичних підходів, де основною метою є економічне зростання та ефективність, SSE ставить виживання держави як первинну мету економічної діяльності. Теоретичні засади SSE формуються на двох взаємопов'язаних рівнях: онтологічних припущеннях, що визначають природу сучасного економічного середовища, та базових аксіомах, які задають логіку економічної політики та стратегічних рішень.

Онтологічні припущення. Фундаментальні припущення економіки виживання держави (State Survival Economics, SSE) виходять з розуміння сучасної економічної реальності як такої, що формується в умовах перманентних конфліктів і системних ризиків. У цій парадигмі війна та конфлікт перестають розглядатися як тимчасові відхилення від «нормального» стану економіки й натомість інтегруються в її структурну основу. Економічна політика за таких умов трансформується з інструменту реагування на шоки в механізм довгострокового функціонування держави в середовищі хронічної нестабільності, що безпосередньо впливає на пріоритети розвитку, логіку розподілу ресурсів і формування стратегічних цілей.

У межах SSE держава постає як центральний економічний агент, відповідальний за координацію ресурсів, захист критично важливих секторів та підтримання інституційної спроможності в умовах загроз суверенітету. Ринкові механізми не заперечуються, однак підпорядковуються завданням державної стабільності та безпеки, що принципово змінює класичну логіку економічної політики. Постійна невизначеність і ризик розглядаються не як екзогенні або випадкові фактори, а як структурні змінні, інтегровані в усі рівні ухвалення рішень – від макроекономічного планування до інвестиційної поведінки та бюджетної політики.

У такій онтологічній рамці пріоритет економічної ефективності поступається імперативу виживання держави. Економічна діяльність спрямовується насамперед на збереження державності, функціональної цілісності та стратегічної автономії, тоді як традиційні показники результативності, зокрема темпи зростання ВВП чи максимізація прибутку, набувають допоміжного характеру й розглядаються лише як похідні індикатори більш фундаментальної мети – стійкості в умовах екзистенційних загроз.

Базові аксіоми SSE. Спираючись на онтологічні припущення, економіка виживання держави формує систему базових аксіом, що визначають логіку економічної політики в умовах екзистенційних загроз. У межах цієї парадигми збереження суверенітету та життєздатності держави постає первинною метою, яка передує економічному зростанню як такому. Відповідно, державна політика орієнтується насамперед на підтримку ключових інститутів і ресурсів, критично необхідних для збереження державності, тоді як розвиток розглядається як похідний результат стабільності, а не її передумова.

У логіці SSE економічна безпека набуває вищого пріоритету порівняно з традиційною ефективністю ринкових рішень. Політики, які є оптимальними з точки зору короткострокової економічної вигоди або максимізації прибутку, можуть виявитися стратегічно небезпечними в умовах системних загроз. Тому економічна політика підпорядковується імперативу безпеки навіть ціною відмови від класичних критеріїв ринкової ефективності. Особливу роль у цій системі відіграє скорочення зовнішньої залежності, оскільки надмірна інтеграція у зовнішні ланцюги постачання, фінансування чи технологій, зокрема в енергетиці, фінансовому секторі, обороні та логістиці, трансформується

у стратегічну вразливість і створює ризики втрати контролю над економічними процесами в кризових ситуаціях.

З огляду на це SSE визнає легітимне право держави на застосування селективного протекціонізму як інструменту забезпечення національної безпеки. Захист стратегічних секторів розглядається не як відхилення від ринкової логіки, а як раціональна стратегія виживання в умовах екзистенційної невизначеності. Водночас у межах цієї парадигми економічні союзи та коаліції набувають більшого значення, ніж абстрактні ринкові взаємодії, оскільки довіра, політична лояльність і стратегічна взаємодопомога часто перевищують цінову конкурентоспроможність як фактори довгострокової стійкості. Таким чином, економічна політика інтегрує політичні та безпекові альянси на рівні, співмірному з класичними ринковими механізмами.

Цей розділ створює системоутворюючий каркас SSE, який дозволяє:

- будувати макроекономічну політику у стані екзистенційних загроз;
- оцінювати стратегічну стійкість держави;
- формувати торгові та інвестиційні стратегії;
- інтегрувати економіку з безпекою та геополітикою.

Переосмислення макроекономічних категорій у SSE. У рамках теорії State Survival Economics (SSE) класичні макроекономічні категорії набувають нового змісту, оскільки головною метою економічної діяльності стає не зростання чи ефективність, а виживання держави, стратегічна стійкість та автономія. Це означає, що традиційні показники потребують переосмислення для адекватної оцінки економічних процесів у контексті екзистенційних загроз.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) у SSE виступає допоміжним індикатором. Він більше не є ключовим критерієм успіху економічної політики, оскільки високі темпи зростання можуть не відображати здатності держави протистояти системним ризикам або зберігати стратегічну автономію.

Економічне зростання стає вторинною ціллю. У середовищі постійного конфлікту та глобальної нестабільності пріоритетом є підтримка інституційної та фінансової спроможності держави, а не максимізація ВВП чи продуктивності.

Торгівля трансформується на інструмент стратегічної безпеки. Міжнародні економічні відносини оцінюються не лише через цінову конкурентоспроможність,

Таблиця 1

Концептуальна таблиця SSE

Категорія	Онтологічне припущення	Базова аксіома	Пояснення / імплікації
Держава	Центральний економічний агент	Виживання держави передує розвитку	Держава координує ресурси, визначає правила гри, ринки підпорядковуються безпеці.
Війна / конфлікт	Постійний структурний стан	Економічна безпека важливіша за ефективність	Політика орієнтована на виживання, а не на оптимізацію прибутку чи ВВП.
Ризик	Структурна та системна змінна	Зовнішня залежність = стратегічна вразливість	Постійна невизначеність інтегрована в усі рішення; зовнішня залежність = ризик.
Протекціонізм	Виживання понад ефективність	Право держави на селективний протекціонізм	Захист стратегічних секторів виправданий як елемент національної безпеки.
Союзи	Геополітичні та стратегічні альянси	Союзи важливіші за ринки	Довіра та коаліції переважають ринкову конкуренцію; економіка інтегрована з безпекою.

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення та теоретичного переосмислення положень, викладених у працях [2; 3; 5; 6; 7; 9; 10]

а й через здатність підтримувати союзників, забезпечувати критичні ресурси та зменшувати стратегічну вразливість.

Інвестиції розглядаються як форма гео економічної довіри. Стратегічні фінансові потоки, особливо в критичних секторах, мають зміцнювати економічну незалежність і забезпечувати довгострокову стійкість держави.

Ринки у SSE є похідними від політичної стабільності та безпеки. Вони функціонують у межах, визначених державою, і їх ефективність підпорядкована імперативам стратегічної стійкості. Ринкові механізми не є автономними: вони інтегровані з національною безпекою та геополітичними пріоритетами.

Отже, переосмислення макроекономічних категорій у SSE дозволяє формувати економічну політику, яка реально відповідає викликам тривалих воєн, санкційного тиску та глобальної фрагментації. Підкреслює інтеграцію економіки з безпекою та геополітикою і забезпечує основу для прийняття стратегічно обґрунтованих рішень.

Емпіричний кейс: Україна 2022–2025. Емпіричне підтвердження концепції State Survival Economics (SSE) реалізується на прикладі України, яка з 2022 року функціонує в умовах повномасштабної війни, масштабних руйнувань інфраструктури та системних зовнішніх загроз. Цей кейс демонструє, як державна економічна політика адаптується до екзистенційних викликів, підтверджуючи наукову новизну та практичну цінність SSE.

Вплив війни на економіку та критичні сектори. Повномасштабна війна спричинила значні втрати виробничого потенціалу, руйнування інфраструктури та дестабілізацію ринку праці. Ключові економічні сектори – енергетика, фінанси, оборона та логістика – опинилися під постійним ризиком збоїв та руйнувань. У традиційних макроекономічних моделях такі потрясіння розглядаються як тимчасові шоки, проте SSE трактує війну як структурну характеристику економічного середовища, що визначає пріоритети держави та логіку розподілу ресурсів.

Стратегії виживання держави. Україна застосувала комплекс стратегій, спрямованих на забезпечення функціонування критично важливих секторів, з урахуванням системних ризиків та стратегічної автономії:

– енергетика: диверсифікація джерел постачання, розвиток внутрішніх ресурсів, захист стратегічних об'єктів;

– фінанси: стабілізація банківського сектору, підтримка національної валюти, управління державним боргом у кризових умовах;

– логістика: адаптація транспортних та постачальних ланцюгів до умов руйнування інфраструктури, забезпечення безперервності критичних потоків;

– оборона: координація ресурсів, пріоритет державного виробництва стратегічних матеріалів і обладнання.

Використання союзів та політичної стабільності для підтримки ринків. Системна взаємодія з міжнародними партнерами та союзами забезпечила Україні доступ до критичних ресурсів, фінансової підтримки та політичної стабільності. Це дозволило зберегти функціонування ринків навіть у середовищі високої невизначеності та підтвердило, що стратегічні альянси і довіра переважають чисто ринкові механізми в умовах екзистенційної загрози.

Україна як перший повномасштабний кейс SSE у Європі XXI століття. Досвід України демонструє, що SSE не є абстрактною концепцією. Він забезпечує емпіричну основу для оцінки ефективності державних стратегій у середовищі тривалого конфлікту, де виживання держави визначає логіку економічної політики, а економіка інтегрована з безпекою та геополітикою. Український кейс підтверджує, що SSE дозволяє формувати макроекономічну політику, яка реально відповідає викликам війни, санкційного тиску та глобальної фрагментації, забезпечуючи стійкість і стратегічну автономію держави.

Висновки. Стаття вносить суттєвий теоретичний та емпіричний внесок у розвиток сучасної макроекономіки та міжнародних економічних відносин, запропонувавши нову парадигму – економіку виживання держави (State Survival Economics, SSE). Основні наукові новації полягають у наступному:

1. Введення поняття «економіка виживання» як окремої підсистеми макроекономіки. У рамках SSE економіка розглядається не як автономна система оптимізації ресурсів, а як інструмент стратегічного виживання держави. Пріоритетом стає підтримка життєздатності та суверенітету держави, а не максимізація ВВП чи продуктивності. Це відкриває нову аналітичну підсистему, де економічна політика спрямована на стійкість та автономію, а традиційні макроекономічні показники виконують допоміжну функцію.

2. Відмова від універсальності економічних законів у контексті екзистенційної загрози. Класичні макро-

Таблиця 2

Інтерпретація базових економічних категорій у концепції теорії економіки виживання держави (SSE)

Категорія	Трактування у SSE	Пояснення / стратегічна логіка
ВВП	Допоміжний індикатор	Високий ВВП не гарантує стійкість держави у війні чи санкціях; важливіша здатність протистояти ризикам.
Економічне зростання	Вторинна ціль	Зростання важливе, але лише якщо не підриває інституційну чи фінансову стійкість держави.
Торгівля	Інструмент стратегічної безпеки	Торгові зв'язки оцінюються через забезпечення критичних ресурсів, союзників і зниження стратегічної вразливості.
Інвестиції	Форма гео економічної довіри	Стратегічні інвестиції укріплюють незалежність і довгострокову стійкість держави, а не лише прибутковність.
Ринки	Похідні від політичної стабільності та безпеки	Ринкова ефективність підпорядкована державним цілям безпеки та суверенітету; політична стабільність визначає функціонування ринку.

Джерело: сформовано автором на основі узагальнення положень праць з проблем економічної безпеки, макроекономічної стійкості та гео економічних ризиків [2; 3; 5; 6; 7; 9; 10]

економічні моделі втрачають універсальність у середовищі тривалих воєн, санкцій та глобальної фрагментації. SSE демонструє, що економічна раціональність стає контекст-залежною, а пріоритети переходять від ефективності та зростання до виживання та стратегічної стійкості.

3. Інтеграція економіки, безпеки та геополітики у єдину аналітичну рамку. Теорія SSE поєднує макроекономічну політику, національну безпеку та геополітичні взаємодії, що дозволяє оцінювати політичні та економічні рішення комплексно, враховуючи взаємозалежність між ринками, союзами та критичними секторами.

4. Україна як практичний кейс SSE. Емпіричний досвід України (2022–2025) демонструє застосування SSE в умовах повномасштабної війни, руйнування інфраструктури та системних зовнішніх загроз. Україна стає першим повномасштабним кейсом SSE у Європі XXI століття, що підтверджує практичну цінність теорії та її придатність для стратегічного планування в умовах екзистенційної загрози.

Переосмислення макроекономічних категорій у SSE:

ВВП – допоміжний індикатор, що не визначає успіх економічної політики;

Економічне зростання – вторинна ціль;
Торгівля – інструмент стратегічної безпеки;
Інвестиції – форма гео економічної довіри;
Ринки – похідні від політичної та безпекової стабільності.

SSE демонструє, що економіка повинна інтегруватися з безпекою та геополітикою, а традиційні орієнтири ефективності підпорядковуються імперативам виживання, суверенітету та стратегічної стійкості.

Подальші дослідження можуть зосередитися на:

– розробці індексів виживання держави;

– моделюванні системних ризиків;

– порівняльному аналізу інших країн у подібних умовах, що дозволить удосконалити інструментарій SSE та розширити його застосування у глобальному контексті.

Таким чином, State Survival Economics пропонує нову парадигму макроекономічного аналізу, де виживання держави визначає логіку економічної політики, а традиційні показники ефективності та зростання виконують допоміжну роль у забезпеченні стійкості, стратегічної автономії та національної безпеки.

Бібліографічний список:

1. Гетманенко О. О., Тиводар Б. Розвиток цифровізації як інструмент протидії корупції у публічному управлінні. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Т. 11, № 4. С. 316–326. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-4-316-326>
2. Гетманенко О. О. Макроекономічні наслідки війни для України: детальний аналіз. *Економіка: реалії часу*. 2025. № 3 (79). С. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2025.6>
3. Гетманенко О. О. Трансформація зовнішньоекономічної діяльності України в умовах війни: аналіз, виклики та сценарії до 2030 року. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-4-10923>
4. Нам'ясенко В. Економічна безпека підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка України*. 2025. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2025-06-2>
5. Липкан А. Моделювання макроекономічних загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану: багатовимірний підхід. *Економічні проблеми соціального розвитку*. 2025. № 4. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.14>
6. Костов'ят Г., Кучерова Г. Аналіз макроекономічних ризиків у період війни: роль фінансових інституцій і державної політики за умов неповноти даних. *Porta Universorum*. 2025. Т. 1, № 4. DOI: <https://doi.org/10.69760/portuni.0104012>
7. Нікітішин А. О. Фінансова, бюджетна та соціально-економічна безпека держави в умовах воєнної агресії. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. С. 49–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-49>
8. Сохацький О. Економічні наслідки російсько-української війни для європейської безпеки. *Вісник економіки*. 2024. № 4. С. 137–145. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.04.137>
9. Захарій В., Чеберяко О., Медведкова Н. Економічна безпека держави та суб'єктів господарювання. *Економічна безпека держави та суб'єктів господарювання*. 2022. № 3 (86). DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.3\(86\).2641](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.3(86).2641)
10. Загрози та небезпеки економічній безпеці України в умовах війни. *Rivista di Studi sulla Sostenibilità – Review of Studies on Sustainability*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.3280/riss2025oa19683>
11. Farrell H., Newman A. (2019) Weaponized interdependence: How global economic networks shape state coercion. *International Security*, vol. 44(1), pp. 7–49. DOI: https://doi.org/10.1162/isec_a_00351
12. Buzan B. (1991) Люди, держави та страх: програма досліджень міжнародної безпеки [People, states and fear: An agenda for international security studies]. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.

References:

1. Hetmanenko O., Tyvodar B. (2025) Rozvytok tsyfrovizatsii yak instrument protykoruptsiinoho upravlinnia derzhavnoi administratsieiu [Digitalisation development as an anti-corruption tool for public administration]. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 11(4), pp. 316–326. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-4-316-326>
2. Hetmanenko O. O. (2025) Makroekonomichni naslidky viiny dlia Ukrainy: detalniy analiz [Macroeconomic consequences of war for Ukraine: Detailed analysis]. *Economics: Realities of Time*, vol. 3(79), pp. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2025.6>
3. Hetmanenko O. O. (2025) Transformatsiia zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy v umovakh viinoi: analiz, vyklyky ta skenario do 2030 roku [Transformation of Ukraine's foreign economic activity in wartime: Analysis, challenges and scenarios to 2030]. *International Scientific Journal "Internauka", Series: Economic Sciences*, 4. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-4-10923>
4. Nam'iashenko V. (2025) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh voyennoho stanu [Economic security of the enterprise under martial law]. *Ekonomika Ukrainy*. Available at: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/view/2025-06-2>
5. Lypkan A. (2025) Modeliuvannya makroekonomichnykh zahroz ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v umovakh voyennoho stanu: multivariatyvnyi pidkhid [Modeling macroeconomic threats to Ukraine's economic security under martial law: A multivariate approach]. *Economic Issues of Social Development*, 4. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.14>

6. Kostovyat H., Kucherova H. (2025) Analiz makroekonomichnykh ryzykiv pid chas viiny: rol finansovykh instytutiv ta derzhavnoi polityky v umovakh nepopovnykh danykh [Analysis of macroeconomic risks during war: The role of financial institutions and state policy under conditions of incomplete data]. *Porta Universorum*, vol. 1(4). DOI: <https://doi.org/10.69760/portuni.0104012>
7. Nikitishin A. O. (2022) Finansova, biudzhetna ta sotsialno-ekonomichna bezpeka derzhavy v umovakh viiennoi ahresii [Financial, budgetary and socio-economic security of the state in conditions of military aggression]. *Economika ta suspilstvo*, 45, pp. 49-xx. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-49>
8. Sokhatskyi O. (2024) Ekonomichni naslidky rosijsko-ukrainskoi viiny dlia yevropeiskoi bezpeky [Economic consequences of the Russian-Ukrainian war for European security]. *Herald of Economics*, 4, pp. 137-xx. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.04.137>
9. Zakharii V., Chebryako O., Miedviedkova N. (2022) Ekonomichna bezpeka derzhavy ta ekonomichnykh subiektiv [Economic security of the state and economic entities]. *Economic Security of the State and Economic Entities*, vol. 3(86). DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.3\(86\).2641](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.3(86).2641)
10. Zagrozy ta nebezpeky ekonomichnii bezpetsy Ukrainy v umovakh viiny [Threats and dangers to economic security of Ukraine in terms of war]. *Rivista di Studi sulla Sostenibilità – Review of Studies on Sustainability*, 2025. DOI: <https://doi.org/10.3280/riss2025oa19683>
11. Farrell H., Newman A. (2019) Weaponized interdependence: How global economic networks shape state coercion [Weaponized interdependence: How global economic networks shape state coercion]. *International Security*, vol. 44(1), pp. 7–49. DOI: https://doi.org/10.1162/isec_a_00351
12. Buzan B. (1991) People, states and fear: An agenda for international security studies [People, states and fear: An agenda for international security studies]. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.

Дата надходження статті: 13.01.2026

Дата прийняття статті: 04.02.2026

Дата публікації статті: 02.03.2026